

חג הספר או גלגולו של שיר

דפנה חיימוביץ'

אני מסובבת את 'גלגל הזמן' **ארבעים וחמש שנים** לאחור. שנתי הראשונה כמורה. מחנכת כתה א' בביה"ס 'יד המורה' בירושלים. לאחר שנתיים שלוות כגננת במרחבי **הקיבוץ** הירוקים, עם 14 ילדים רכים המטופלים בידי כמה מטפלות, אני מוצאת את עצמי ניצבת, לראשונה בחיי, אל מול עשרות זאטוטים נרגשים. דחוסים בין ארבעה קירות, מצטופפים יחדיו 42 ילדים מהשכונות 'שמואל הנביא', 'רמת אשכול' ו'מעלות דפנה' בירושלים.

היה זה בשבוע הראשון לעבודתי, כאשר **חנה** – תלמידת המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין (אז סמינר דוד ילין), נתבקשה 'לשוטט' בין כיתות אלף ולבחור במורה ובכיתה הנראות בעיניה מתאימות להתנסותה בהוראה. לשמחתי היא בחרה בכיתתי. מאז, לאורך כתרסר שנות הוראה בירושלים, הייתי מורה מאמנת לתלמידות המכללה. במסגרת זו התמזל מזלי להכיר את המדריכה הפדגוגית, מרים עדן ז"ל. בעת ביקוריה בכיתתי, זכיתי בדו-שיח מעשיר ופורה בנושאי הוראה וחינוך, שחיקק את גישתי שניצנה החלו ללבלב בעת היותי גננת בקיבוץ.

שנת 1977. הולדת בני איתי. בבקשתי למשרה חלקית, ניתנה לי האפשרות להיות מורה מסייעת בכיתת החטיבה לגיל הצעיר במכללת דוד ילין. שם התגבשה השקפתי על אודות עקרונות חינוכיים המתחשבים בצרכיו, כישוריו וקשייו של הילד, תוך פיתוח תכניות לימוד מגוונות שמעוררות בתלמידים עניין ויצירתיות.

בשנה שלאחריה חזרתי להיות מחנכת כיתה א'. הפעם – בבי"ס "שרת" הקרוב למכללה.

הייתי מורה צעירה, חדורת רצון לרענן, לחדש וליצור תכניות מגוונות לתלמידים, ואחת המשימות החשובות בעיניי הייתה לחבב את הספר על הילדים. לשם כך הקפתי את חדר הכיתה במדפים, שעליהם הונחו ספרי ילדים מובחרים עם איורים צבעוניים. הילדים היו ניגשים, בוחרים, מדפדפים וקוראים, כל אחד בהתאם ליכולתו. בכל הזדמנות הייתי קוראת באוזניהם סיפורים קצרים ושירים ובעיקר סיפורים בהמשכים. זכורים לי, למשל, ספריה של רעיה בלטמן על **ניסן ורחמים משיכון ב'**, וספריה של טובה הרשקוביץ' על **הגמד סיפורון**, ועל **קוקי חבקוקי** התוכי השובב. הילדים היו מצפים בכיליון עיניים להמשך הסיפורים. קיוויתי שבגילם, עם סקרנותם, דמיונם הפורה והקשר שלהם אליי, אפשר לזרוע את הזרעים שיצמיחו בעתיד אנשים קוראים, מתעניינים, מעמיקים.

לאחר סיום השלב של הקניית הקריאה, כנהוג בכיתה א', היה עליי להכניס לקראת 'חגיגת הספר', שבסיומה אמורים היו לקבל את המקראה הראשונה. עיינתי בדפים עמוסי השירים והדקלומים על "הספר – ידידי הטוב" שקיבלתי מחברותיי, ובליבי גמלה החלטה שלא לחזור על חגיגות שבהן ילדים "מאולפים" מדקלמים דקלומים שחוקים באוזני ההורים. חיפשתי אחרי חוויה משמעותית ויצירתית, שתישאר חרותה בזיכרונם.

חשבת, התלבטתי ומצאתי: אצור "פינות קריאה" באולם הספורט, ובכל אחת מהן יישב הורה ויקרא סיפור באוזני קבוצת תלמידים ישובים על שטיחים וכריות, וזאת כחלק מתוכנית החגיגה. ואכן בחרתי בסיפורים ונידבתי את ההורים. לאחר פעילות זו היינו אמורים להתכנס בצוותא לשם חלוקת המקראה המוכרת. התלבטתי כיצד ליצוק תוכן משמעותי גם במפגש זה. בראשי צץ רעיון, שהיה חדשני ביותר באותם ימים:

נודע לי שעיתונאי בשם **יהודה אטלס** הוציא זה עתה ספר ילדים ראשון: **והילד הזה הוא אני**. בדקתי ונוכחתי לדעת שהספר יכול להתאים לתלמידיי: שירים קצרים ומובנים, טבולים בהומור, לקוחים מעולמם ומאפשרים הזדהות, מלווים באיורים עדינים וייחודיים.

עלה בדעתי לפנות אליו ולבקשו להגיע למסיבה, לשוחח עם הילדים והורים, לענות על שאלותיהם ולהעניק לכל ילד ספר עם הקדשה. כשהצגתי את הרעיון בפני הסמינריסטיות שלי, הן היו נלהבות. גם הנהלת בית הספר שאמורה הייתה לרכוש את הספרים, שיתפה פעולה ברצון.

למחרת התקשרתי למערכת "ידיעות אחרונות" וביקשתי לדבר עם מר אטלס. שמחתי והודיתי לו על שנענה להצעתי ברצון.

בישרתי לילדי הכיתה על בואו, אך נבצר ממני לעשות הכנה מעמיקה מכיוון שהיה זה ספרו הראשון. היום, כשמפגשים עם סופרים הם עניין שבשגרה, אני סבורה שתהליך ההכנה לקראת מפגש כזה הוא חיוני והכרחי. הילדים מתוודעים למכלול יצירותיו של הסופר, על הייחודיות שבהן, יכולים לנסח שאלות שישאלו במפגש, וכן להכין "אלבום" שבו מקובצים איורים ותגובות שציירו או כתבו הילדים בעקבות היכרותם עם היצירות. כך נהגתי לאורך השנים כמורה ולאחר מכן כמדריכת מורות.

והנה הגיע היום המיועד. חגיגיים ונרגשים צעדו הילדים בליווי הוריהם, כשבידי כמה מהם עוגה בצורת ספר. לאחר דברי ברכה קצרים התפזרו הילדים בין הקבוצות, שבהן קראו ההורים את הסיפורים שנבחרו. זכורות לי "פינות הקריאה" של נירה הראל, עודד בורלא, לאה גולדברג וע. הלל. על השלטים מאירי העיניים, שהוכנו בידי הילדים, צוינו שמות הסופרים ושמות היצירות. הילדים היו מרותקים. לאחר שהסתיים חלק זה התכנסנו לחלקה השני של המסיבה.

במפגש המסקרן הצליח יהודה אטלס ליצור קשר חם ובלתי אמצעי הן עם הילדים והן עם ההורים. הוא שילב בדבריו רצינות עם הומור וסחף את כולנו. הוא קרא משיריו ולבסוף חילק לכל ילד ספר עם הקדשה אישית. בימים הבאים לא היה תלמיד שלא קרא בהנאה ובהתלהבות בספר. זכורים לי באופן מיוחד כמה תלמידים שהתקשו בקריאה, ובזכות החזרה על השירים הקצרים והקליטים הם זכרו אותם בעל פה וכך התגברו על מחסום הקריאה.

עד היום אני יכולה לחוש בחיבוקה החם של מרים עדן, המדריכה הפדגוגית, שניגשה אליי בתום האירוע ובפיה שבחים על המסיבה המיוחדת. ידוע לי שהיא שיתפה בחוויה את חברותיה לצוות ואת תלמידותיה בסמינר במגמה לגיל הרך. גם קבוצת הסמינריסטיות שלי היו שותפות לחוויה וסיפרו

על האירוע לחברותיהן. וכך הופץ הרעיון ולמרבה השמחה הפך הניסיון הראשוני של מפגש עם סופר לחלק מהותי, המעוגן בתוכנית הלימודים של כל בית ספר ברחבי הארץ.

במהלך כיתה ב' השתלב עידוד הקריאה בעידוד הכתיבה. הילדים התנסו בכתיבת סיפורים קצרים פרי דמיונם, בסיוע גירויים מעוררי דמיון כמו תמונות, משפטי פתיחה, מילות מפתח וכדומה. בסוף השנה קיבל כל ילד שי – חוברת שבה כונסו הסיפורים שחיברו כל ילדי הכיתה.

בתקופה זו התעורר בי שוב הרצון לכתוב, תחביבי הישן והטוב מאז ימי ילדותי, כאשר פורסמו חיבוריי בעלון בית הספר. בהשראת תלמידיי וילדיי וכן בהשראת הספרים הרבים שהייתי קוראת באוזניהם השכם והערב התחלתי לחבר שירים לילדים. אזרתי עוז ושלחתי כמה מהם לעיתוני הילדים.

באותה עת ערכה בינה אופק את המדור **ידיעות אחרונות לילדים**, שפורסם אחת לשבוע במשך כעשור.

השיר הראשון שנשלח נכתב על פי רעיון שהביעה בתי גילי בת החמש כשאמרה לי בוקר אחד: "את יודעת, אימא, את לא צריכה להדליק את האור בחדר. לאיתי יש תלתל זהב אחד שמאיר לי את החדר בחושך." כך, מבלי להתכוון, נולדה שורה מתוך שירי הראשון לילדים (היום גילי היא משוררת, שהוציאה לאור כמה ספרי שירה בעברית ובאנגלית ושיריה מופיעים באנתולוגיות שירה חשובות).

אושר עצום מילא את ליבי כשקיבלתי את מכתבה הראשון של בינה אופק, השמור עמי עד היום: "שירים חמודים מאוד. בחרתי בשירים 'לכבוד' ו'תלתל זהב'. הם יודפסו באחד הגיליונות הקרובים".

וכך ארע. ב-2 בדצמבר 1981 התפרסם השיר 'תלתל זהב', שנכתב כאמור בהשראת בתי:

תלתל זהב

"אמא, בואי נא,

כך קראת בתי,

"אמא, בואי נא,

התבונני אתי:

תלתל-זהב אחד

מאיר לי את החדר,

תלתל-זהב נחמד,

בו קרן-אור רועדת.
תלתל-זהב אחד
משערות אחי,
תלתל זה מיחד,
יפה הכי-הכי!"
אפל הלילה פאן,
אפל הוא ושחור,
אבל תלתל קטן
מפיץ סביבנו אור!"

כחודשיים אחריו, ב- 27 בינואר 1982 התפרסם השיר 'לכבודי':

לכבודי

לכבודי, ביום-הולדת,
לבשו שמים לבן תכלת;
לכבודי, היום בת שש,
חבשה השמש כובע-אש,
ענבו העצים עניבות ירקות
ופני החיות לכבודי שוחקות.

לכבודי, ביום-הולדת,
הואילו עננים לגשת;
הם נגשו מאד קרוב
וברכות שלחו לרב.

עננה אחת הגיחה
פתר על מצחי הניחה

ואותי נשקה בָּחַן. "תודה", לחשתי, וְ"חן-חן".

מעודדת ומרוגשת, כתבתי ושלחתי מפרי עטי לכל עיתוני הילדים שהיו קיימים אז בשפע: "פילון", "פשוט", "משמר לילדים", "דבר לילדים", "שיני חלב" ... (חבל שאינם כיום). בכל פעם, כאשר שיר היה מופיע באחד מהם, הייתי קוראת אותו בהתלהבות באוזני תלמידי וילדיי, עוקבת אחר תגובותיהם. לאחר שהיה בידי אוסף שירים שפורסמו בעיתונים, פניתי במכתב לבינה אופק והתעניינתי כיצד אוכל להוציאם לאור כספר. בינה תיארה בפניי את הקושי הכרוך בכך והציעה לי לנסות לכתוב סיפורים, שכן זה עשוי להגדיל את הסיכוי להוצאת ספר. הצרתי בליבי על כך, כי סברתי שילדים יכולים להפיק משירה הנאה, אושר ועושר רוחני. מלבד זאת חששתי, שאיני יודעת לחבר סיפורים לילדים.

למרבה הפלא נולדו כתריסר סיפורים, היונקים מחוויות ילדיי וילדותי ומפרי דמיוני. את כתב-היד, שאכן נכתב בכתב יד, שלחתי להוצאת "דביר". כמה הופתעתי לקבל טלפון מהעורך דאז, ברוך שראל, שהציע להיפגש במשרדו. כשבשר לי שהתייעץ עם אוריאל אופק והוא מעוניין להוציא לאור את כתב-היד, הרגשתי שחלום חיי עומד להתגשם. אחרי מלאכת עריכה מסורה זכה הספר לצאת לאוויר העולם בשם: **לבדי ולא לבדי**. כאשר הספר הומלץ על ידי משרד החינוך להפצה בגני הילדים ובתי הספר, התקשיתי להאמין. פרסומו עורר בי את הדחף לכתוב עוד. כעבור "הריון" של שנתיים נולד "אחיו": **סיפורים במספרים** בסדרת "שעת קריאה" בהוצאת "מסדה".

לאורך כל השנים לא נטשתי את אהבתי לשירה. הקדשתי שעות מענגות לקריאת **ולהקראת** שירתם של פניה ברגשטיין, אנדה עמיר, ע. הלל, מרים ילן, לאה גולדברג ובהמשך – נורית זרחי, חגית בנזימן, שלומית כהן-אסיף, עדולה, יהונתן גפן ואחרים. לא נואשתי והמשכתי לשלוח את השירים להוצאות ספרים עד אשר התבשרתי שהוצאת "מעריב" קיבלה אותם. בספר **חלומות בעננים** ניתן למצוא שירים שפורסמו בגרסה דומה בעיתוני הילדים השונים, שנים רבות בטרם עלה בדעתי להוציאם לאור בספר.

לדוגמה, השיר 'לכבודי', שהתפרסם ב'דיעות אחרונות לילדים' והופיע בספר כעבור 14 שנים בגרסה זו:

רק לכבודי

לכבודי ביום ההלדת
לבשו השמים גלימה מיוחדת.
לכבודי, היום פת שש,

חֲבֹשֶׁה הַשֶּׁמֶשׁ כּוֹבֵעַ-אֵשׁ.
הָעֵצִים בְּבִגְדֵי יָרְקִים
וְכָל-כֶּלֶם רַק לִי מְחַפִּים.

לְכַבֹּדֵי בְיוֹם הַהִלָּדוֹת
עֲנִיִּים רָצוּ לְרֹדֵת.
הַתְּקַרְבוּ לְאֵט-לְאֵט
בְּרֵאשֵׁי נִגְעוּ כְּמַעֲט.
עֲנֵנָה אַחַת קֵטְנָה
לִי הוֹשִׁיטָה מִתְּנָה:
אֶלְבוּם שֶׁל תְּמוּנוֹת
שֶׁכָּל הַזְּמַן מִשְׁתַּנּוֹת.

כשאני מנסה לנתח את השוני בין הגרסאות אני סבורה, שהוא נבע הן מההעדפה שלי להשתמש בלשון שהיא נהירה יותר לילדים, הן משיפור החרוזה והן משימוש בדימויים מוחשיים יותר. למשל השורה המקורית ששונתה מ"לבשו השמים לובן תכלת" ל"לבשו השמים גלימה מיוחדת." ובסיום, העדפתי את דימוי העננים המשתנים כתמונות באלבום.

דוגמה נוספת היא השיר 'במגירה', שהופיע ב'דבר לילדים' ב- 18 במאי, 1982.

בְּמַגֵּרָה

כְּאֵשׁ רַקִּים נְחִים, וּבִבֵּית שְׁקֵט,
וְאֵנִי לְבִדִּי – אֵין עִם מִי לְפִטְפֹּט,
אֲנִי חוֹשֶׁבֶת לְעֵצָמִי:
"אֵיךְ יַעֲבוֹר לוֹ הַזְּמַן,
כִּמָּה אֶמְצָא לִי עֵנֶן?"
וּבְעוֹד אֲנִי יוֹשֶׁבֶת
וּלְעֵצָמִי חוֹשֶׁבֶת,
נִתְקַלּוֹת עֵינַי בְּמַגֵּרָה

לְגַמְרֵי בְּמִקְרָה,
וּכְבָּר אֲנִי יוֹדֵעַת:
מִשְׁהוּ פֹה יִקְרָה!
לְבִטַח אֲמַצָּא לִי דָבָר מְעַנֶּינִי,
בּו אוֹכֵל לְעֶסוֹק, אוֹ רֵק לְעֵינַי.

וְאִז אֲנִי פוֹתַחַת
וְיִכּוֹלָה לִי לְקַחַת:
מִמְעַט־פּוֹת וּמִכְתָּבִים –
לְשִׁלּוּחַ לְקְרוֹבִים.
דְּפִים וּנְיָרוֹת
וְעוֹד שְׁאֲרֵיזוֹת,
אוֹתָם אֶפְשֶׁר לְגַזּוֹר –
לִי זֶה יַעֲזוֹר.
אֶסֶף מִפִּיּוֹת
תַּעֲנוּג לְרֵאוֹת,
עֶפְרוֹנוֹת שְׁבוּרִים
לְהַכִּין קֶצֶת שְׁעוּרִים,
שָׁעוֹן בְּלִי שְׁעָה
מִסָּרֵק בְּלִי מְרָאָה,
סוּדוֹת – אוֹלֵי מְאָה
וְהַמְגֵרָה –
עוֹד מְלֵאָה.

שיר זה פותח את הספר **חלומות בעננים** ושמו שונה ל'מציאאות':

מְצִיאוֹת

כְּשֶׁהֵבִית שְׁקֵט
אֵין עִם מִי לְפִטְפֹּט,
אֲנִי פוֹתַחַת מְגָרָה,
שֶׁכֶּל הַזְּמַן הֵיטָה סְגוּרָה.
אֲנִי מִמְשֶׁשֶׁת
וְדָגָה בְּרֶשֶׁת
מְצִיאוֹת קֶטְנֻטוֹת
יְשָׁנוֹת-נוֹשָׁנוֹת:

בוֹלִים בְּלִי שָׁנִים,
פְּעֵמוֹן שֶׁל אוֹפְנִים,
עֲלִים שֶׁנִּשְׁרִי מֵעֲצִים,
נִירוֹת נוֹצְצִים-נוֹצְצִים.
נוֹצוֹת שֶׁל יוֹנִים
מִלְפָּנֵי שָׁנִים.
שָׁעוֹן בְּלִי שָׁעָה,
מִסְרָק בְּלִי מְרָאָה,
חִלּוּמוֹת – אוֹלֵי מְאָה
וְהַמְּגָרָה עוֹד מְלֵאָה.

השיר שפורסם בספר קוצר ונעשה, לדעתי, בעל מקצב קולח יותר. הושם דגש הן על יתר צליליות והן על תיאורים ציוריים יותר. למשל, השורה "ואז אני פותחת / ויכולה לי לקחת" שונתה ל"אני ממששת / ודגה ברשת / מציאות קטנטנות / ישנות-נושנות". ה"סודות" שבסיום השיר המקורי שונו ל"חלומות", וכך התאימו יותר לרוח הספר ולמוטיב המרכזי שבו.

זמן קצר אחריו יצאה לאור בהוצאת מודן חוברת קריאה ועבודה לתלמידי הכיתות הבינוניות, ללימוד, להעשרה ולעידוד כתיבה יצירתית: **לפרוה עם שיר – על שירים ומשוררים**. הפרקים השונים שבחוברת משקפים את היסודות השיריים ומזמנים לילד היכרות והתנסות: 'להכיר שיר', 'לפגוש

משוררים', 'לגעת במילים', 'לחרוז חרוזים', 'לדמיון ולחלום', 'להרגיש בלב', 'לכתוב שירים'. בפרק 'להשלים שיר' הילדים מתבקשים לכתוב פתיחה או סיום לשירי.

הספר מביע את הערכתי לשירה, אשר בה, כהגדרתו הידועה של קולרידג' סמואל טיילור, המשורר והפילוסוף האנגלי שחי במאה ה-18: "מיטב המילים במיטב סדרן".

ולגבי שירה לילדים, אני סבורה שכאשר ילד מאזין למילותיו של שיר הכתוב בשפתו (הלשונית והנפשית) ומביע רגש שהילד יכול להזדהות עימו, יש בכוחו של השיר להרחיב ולהעשיר את עולם הרגש שלו, את עולם הדמיון שלו ואת שפתו. הילד יכול להפיק הנאה רבה מההתרחשות המתוארת בשיר וכן מהצליליות, מהמקצב ומהחריזה. פורמט שירי קצר ותמציתי של שיר ילדים תורם לקליטתו וזכירתו, ובכך מתאים ליכולת הריכוז של הילד הרך.

אוסף את דבריה של ד"ר דפנה בן צבי (2016, עמ' 102) המנסה להסביר "מה מנחם בשירה", כשהיא דנה בשירת מרים ילן-שטקליס ובשירה בכלל. לדעתה, קסם השירה "הוא ביכולת להעביר לא רק תוכן ומסר, אלא גם – אולי בעיקר – ביכולתה להעביר רגש. להדהד אותה, להשמיע אותה... ולגבי הנחמה שמעניקה השירה היא אומרת: "היא מחזירה אותנו אל הממד הרגשי-יצירי-פרטי של השפה ומצליחה לתפוס באמצעות המילים, את מה שעל פי רוב חומק מהן... רגשות, תחושות אישיות... השירה מצליחה לדבר את מה שעל פי רוב נותר כלוא בתוך שתיקה...".

בליבי מקננת משאלה שיבוא היום שבו ייצאו לאור יותר ספרי שירה לילדים – חדשים, מרתקים, מקוריים – והורים ואנשים שעיסוקם בחינוך, ירכשו אותם למען הילדים.

ובחזרה לחיי השוורים בספרים: לאחר שבע שנות עבודה הגיעה שנת השבתון המבורכת, שבמהלכה התחלתי בלימודי תואר ראשון באוניברסיטה העברית בחוג לתולדות התיאטרון ובחוג ללימודים כלליים, ובמסגרתו השתתפתי בקורס לספרות ילדים. עם סיום הלימודים התחלתי לעסוק בהנחיית מורים בתוכניות ובשיטות לימוד ייחודיות לפיתוח לומד פעיל ועצמאי. במסגרת זו פיתחתי עם צוותי המורים והמנהלים תכניות אישיות וקבוצתיות, בדגש על תחום האוריינות, תוך שילוב אמנויות בטקסטים ספרותיים, פעילויות לעידוד קריאה ולעידוד הבעה אישית ויצירתית. בתקופה זו נהגתי להיפגש עם תלמידי כיתות א-ב במסגרת תוכניתי "פגישה עם סופר-ת", קראתי פרקים מספרי ועניתי לשאלותיהם הסקרניות.

לאחר שנות עבודה רבות כמנחה, הצטרפתי לאישי **מרדכי**, שנשלח לפריס מטעם עבודתו. עיר האורות הרחיבה את אופקיי והעשירה אותי בשפע של חוויות תרבותיות, אמנותיות, קולינריות ואחרות. לאחר שובי ארצה לימדתי עברית באולפן ובד בבד סיימתי לימודי תואר שני באוניברסיטת בן גוריון במחלקה לספרות במגמת כתיבה.

בשנים האחרונות, כפי הנראה בהשראת הלימודים והזמן שהתפנה עקב פרישתי מהעבודה, שב אליו להט הכתיבה המבורך ולא נטש אותי עד היום. כתב העת המקוון **הפנקס** שימש ועדיין משמש

במה קבועה לשירי החדשים. נמלאתי חדווה כאשר לפני כארבע שנים יצא לאור בהוצאת "מטר" ספר השירים לקטנים: **תלתלים**, בו "מככבת" נכדתי יולי בעלת התלתלים.

השנים שחלפו והמשפחה שהתרחבה הביאו לשינוי, ובשיר החותם את הספר **תלתלים**, ה'אימא' הפכה ל'סבתא'. השיר כמעט לא שונה למעט הוויתור על הבית המתאר את אשר אפשר לקנות בחנות ב'ליטרים' וב'קילוגרמים'. השיר שנקרא במקור 'יש חנות לאימא' ופורסם ב"פילון" ב- 15 בפברואר, 1990, לוטש והפך להיות כעבור 24 שנים ל'החנות של סבתא':

יֵשׁ חֲנוּת לְאִמָּא	יֵשׁ חֲנוּת לְאִמָּא
יֵשׁ חֲנוּת לְסִבְתָּא,	יֵשׁ חֲנוּת לְאִמָּא,
אָף-פֶּעַם לֹא סְגוּרָה.	לְעוֹלָם אֵינָה סְגוּרָה,
צַעְצוּעַ אֵין בָּהּ	צַעְצוּעַ אֵין בָּהּ
וְגַם לֹא סוֹפְרָיָה.	וְאָף לֹא סִפְרָיָה;
זוֹ חֲנוּת שֶׁל נְשִׁיקוֹת	זוֹ חֲנוּת שֶׁל נְשִׁיקוֹת
וְגַם שֶׁל חֲבוּקִים,	וְגַם שֶׁל חֲבוּקִים
אֲשֶׁר פְּתוּחָה תְּמִיד	הַפְּתוּחָה תְּמִיד –
אֲפִילוֹ בְּחֲגִים.	בַּחַל וּבְחֲגִים.
וְסִבְתָּא מְחַלְקָת	אֲפֶשֶׁר לְקִנּוּת בְּלִיטְרִים
חָנָם לְנִכְדָּיָה,	אֲפֶשֶׁר גַּם בְּיוֹתֵר
בְּיוֹם אֶחָד שְׁלוֹשִׁים,	אֲפֶשֶׁר בְּקִילוֹגְרָמִים
וְאוֹלֵי גַם מֵאָה.	הָעֵיקָר – מֵה שְׁיוֹתֵר.
לְפַעֲמִים הִיא מְבַקֶּשֶׁת	וְאִמָּא מְחַלְקָת
עוֹדָף וּמְחַפָּה,	חָנָם לְיִלְדָּיָה
וְאִזּוֹ הִיא מְקַבֶּלֶת	בְּיוֹם אֶחָד עֶשְׂרִים
חֲבוּק עִם נְשִׁיקָה.	לְמַחְרָת – אֲפִילוֹ מֵאָה.

**לְפַעֲמַיִם הַיָּא מְבַקֶּשֶׁת
עֲדָף – הַיָּא רוֹצָה.
וְאִז הַיָּא מְקַבֶּלֶת
חַבִּיבָה עִם נְשִׁיקָה.**

ומתאים לסיים ב"חיבוק עם נשיקה" שנשלחים אליכם, קוראיי הצעירים והמבוגרים, מה"החנות"
של אם וסבתא הכותבת שירים.

ביבליוגרפיה

מקורות ראשוניים

- חיימוביץ' ד' (1984). **לבדי ולא לבדי**. תל אביב: דביר.
חיימוביץ' ד' (1986). **סיפורים במספריים**. גבעתיים: מסדה.
חיימוביץ' ד' (1994). **חלומות בעננים**. מעריב.
חיימוביץ' ד' (1994). **לפרוח עם שיר – על שירים ומשוררים**. תל אביב: מודן
חיימוביץ' ד' (2014). **תלתלים**. תל אביב: מטר

ספרי ילדים

- אטלס, י' (1977) **והילד הזה הוא אני**. ירושלים: כתר.
בלטמן, ר' (1974) **ניסן ורחמים משיכון ב'**. ירושלים: אחיעבר.
הרשקוביץ, ט' (1972) **מפנקסו של הגמד סיפורון**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
הרשקוביץ, ט' (1975) **קוקי חבקוקי**. ירושלים: שקמונה.

מאמר

- בן צבי, ד' (2016). **ספרות ילדים ונוער**, 140, עמ' 95-104.